

Эхэ найхан нютагаа эд хамта мандуулаа!

БУРЯАД УНЭН

1921 оной
дөхөбрийн 21-нээ
гарана

Бүгэдэ
арадай
газетэ

1996
ИЮНИИН
1
Зунай эхин харатпан
могой харын 14
СУББОТО
гарагай 7
№103 (19443)
Газетын сэн
Хэлсээтэ.

Мүнөөдэрэй
шухала
асуудал

ХЭНЭЙШЬЕ ҮХИБҮҮД АДЛИ ХАЙРАТАЙ

1

Мүнөө сагта хүн зоной, тэрэтоодо тулюур байдалтай айлнуудай, мүн эхэ, эсэггүй болоһон үхибүүд тон хүшэр хүндэ байдалда ороод байһаниинь бултаанда мэдээжэ. Энэмнай гансашье үхибүүдтэ хабаатай эмхинүүдтэ бэшэ, харин манай бүхы обществын хүн зоной ханаа зобоожо байһан асуудал гэшэ.

Тиймэһээ түбхын түрүүлэн хүндэ байдалда ороһон, харууһагүй орхигдожо, газар хаюулан үхибүүдые хамгаалха хүдэлмэриие эдэхижүүлхэ зорилготойгоор байгша оной июниин 5-6-да Улаан-Үдэ хотодо эрдэм ухаанай-ажал хэрэгэй удхатай республиканска конференци үнгэргэгдэхэнь. Энээндэ олонитэ, эрдэмтэ, багшанар, тухай мэргэжэлтэд, бага ехэшье предпрятинууд болон организацинуудай түлөөлэгшэд, үхибүүдэй хуби заяанда ханаагаа зободог бүхы хүнүүд хабаадаха.

Ухаан бодолоороо үшөө болбосороодүй, дээрэһээ элдэб шалтагаанаар гэмтэ ябадал гаргаһан, сүүдүүлһэн гол түлэб 14-18 наһанай үхибүүдые хүмүүжүүлжэ байдаг колониингоо байдал тухай эндэ тобишоор хөөрэхэ, ажаглалта хэхэ, ханамжяа хэлэхэ ханаатайб.

Мүнөө манай колонидо 500 үхибүүд байлдагана. Тэдэ бултадаа хуулин наһа гүйсөөгүй үхибүүд юм. Тэдэнэй олонхинь хулгай хэхэнэйнгээ, хулиган ааша гаргаһанайнгаа түлөө эндэ бууна гэшэ. Зариманиинь бүришье хүндэ хэрэг үүдэхэнэйнгээ түлөө эрхэ сүлөөгөө олон жэлээр хаһагданхай. Би 22 жэлэй туршада колонидо ажаллажа байхандаа, сүүдүүлһэн хүбүүдэй абари зангые, сэдхэл бодолые хайн ойлгохо, мэдэхэ болоһон гэшэб. Юу хэлэхэб, түрмэ хадаал түрмэ. Эндэ хайн байдал хаанаһаа байхаб даа.

Колонидо байһан үхибүүд юрын хургуулин хурагшадтал адли эрдэм ном үзэжэ, шалгалта гаража, классһаа класста оруулагдадаг юм. Жэшэнь, эндэ 8-дахи класс дүүргэжэ гараһан хүбүүн сүлөөдэ табигдаад, саашаа ямаршье хургуулида орожо, хуралсалаа үргэлжэлүүлхэ эрхэтэй юм. Би өөрөө математика заанаб. Ажаглаад үзэхэдэ, һүүлэй үедэ колониин үхибүүдтэ ном заажа байһан багшанарта хүндэ болоо, шалтагааниинь гэхэдэ, хургуулида балай хураагүй үхибүүд эрэнэ. Теэд хэдышье хүндэ абари зантай, ухаагаараа балар үхибүүн байг, арга хургыень оложо, зүб мүрөөр хургахые, хүмүүжүүлхые оролднобди. "Сүлөөдэ байхандаа, юундэ ном үзэдэггүй хэн гэшэбиб? Ехэшүүлэй маниие гартаа шангаханаар абаад, эндэхидэл адли хатуу гурим доро хургаа һаань, мүнөө эндэ хуухагүй нэм", — гэжэ зарим нэгэниинь халагладаг.

Манай колониин үхибүүдтэ зорюулагдажа, һүүлэй үедэ хуралсалай тусгаар хэрэгсэлнүүд үгтэхээ болёо. Эзэсгэнэй, угайдхадаа, бэшэхэ дэбтэр, саарһагүй боложо, тухашараад абаабди. Ядахандаа, хүрин картон саарһан дээрэ бэшүүлжэ, хэшээлнүүдэ үнгэргэжэ байхадманай, үнэн алдарты шажанай сүмын санаартан, эсэгэ Игорь мүнгэ үгэжэ, туһа хүргөө һэн. хайн даа.

Олон хүбүүднай өөһэдэ хубсаһагүй дээрэһээ хүнэй хайһан юмэ үмдөө ябана.

2

Мүнөө гүрэн түрмын хүнүүдые хубсалуулхаяа болёо. Бараг байдалтай түрэлхид эдэ хоолһоо эхилээд, хэрэгтэй юмэ асаржа үгэдэг. Иимэ хүнүүд үсөөн. Харин эхэ, эсэгэнь амиды мэндэ байгаад, түрэнэн үхибүүдтэ ханаагаа табича, уулзахаяа ердэггүйнь харамтай. Түрэлхидтөө хаюулан зарим нэгэниинь эндэхээ табигдахадаа, гэдэргээ гэртээ бусажа ошодоггүй, һөөргөө үнөөхил урданайнгаа нүхэдтэй ушаржа, дахинаа хулгай хэхэ гу, али хулиган ааша гаргажа эхилдэг.

Үхибүүдэй байранууд, хургуулин байшан хуушараа. Хэдышье заһабарилга хэхэдэ, байра байдалые хайн болгохонь бэрхэтэй Восточно хууринда хүүгэдэй колони бариха хэлсээн баталагдаад байна. Тэрээндэ 20 миллиард түхэриг мүнгэн хэрэгтэй. Энэ асуудал конференци дээрэ харагдажа, тодорхой шийдэхэбэри абтаха бээ гэжэ найданабди. Үхибүүдэй асуудалаар үнгэргэгдэхээ байһан хөөрэддөөндэ манай колониин түлөөлэгшэд хабаадажа, ханамжяа хубаалдаха.

Үшөө нэгэ асуудал манай ханаа зобооно. Жэл ошохо бүри хүн зоной байдал мууджа, эрхэ сүлөөгөө хаһагдан бага наһатайшуул олоор манда эльгэгдэнэ. Энээн дээрэһээ, жэшэнь, манай колонидо анханайшье уйтан, муу байрануудта хэмһээ олонхуниие байлгаха баатай болонобди. Тиймэһээ эндэ ямаршье ариг сэбэрье сахиха, үхибүүдтэ тааруу зохид байдал тогтоохо яшье аргагүй байнабди.

Үшөө хүршэ область, республикаһаа сүүдүүлэгшэдые манда асаржа байхадань, бүришье тэсэхын аргагүй. Энэниие заатагүй боллоулха хэрэгтэй.

Түгэсхэлдөө үшөө юун тухай хэлэхэб гэхэдэ, хэнэйшье үхибүүд адли хайратай. Тэдэмнай муу хүнүүдтэй оролдожо, гэмтэ ябадал гаргажа, түрмэ шорондо орожо бү ябаг лэ гэжэ сэдхэнэб. Тэдэнэй түлөө бултадаа оролдоё, тэдэниие харая, хамгаалай гэхэ байнаб.

Е. ЯНГУТОВА,
Улаан-Удын хүүгэдэй колониин
хургуулин
багша-методист.

ХҮҮГЭДТЭ

ТУҢАЛАМЖЫН ЖАСА

Майн 29-дэ Заречнэ посёлогой 8-дахи дунда хургуулида "Үхибүүд - манай ерээдүй сагай найдал" гэлэн нигүүлэхы сэдхэлэй жасын байгуулагдаһанай баяр ёһолол үнгэрбэ. Энэ жаса Сокол, Солдатска посёлогуудта болон Заречнэ шадар оршодог дунда хургуулинуудай хурагшадта, тулюур байдалтай гэр булын үхибүүдтэ туһалха зорилготой юм. Бурядай Эрдэмт түбэй Естественнэ эрдэмэй институтай директор, академик К. А. Никифоров, тус институтай директорэй орлогшо Д. М. Могнонов, "Технопарк" АО-гой директор И. В. Михалёв, республикын банковска колледжын директорэй орлогшо Л. М. Буткевич, республикын стандартизациин ба метрологийн түбэй хүдэлмэрилэгшэд тус презентацида хабаадаба. Презентациин үедэ туһаламжын түрүүшын мүнгэн, эд зөөри оруулагдаа.

Хоёр жэлэй туршада Заречнэ посёлогтой хани харилсаатай АО "Технопарк" үхибүүдтэ туһаламжын хубсаһа хунар бэлэглээ. Һүүлэй үедэ тус акционернэ бүлгэм Заречнэ шадар оршодог хургуулинуудта ехэ туһа хүргэнэ. Соколой, Солдатскын 37-дохи дунда хургуулин шабинарай автобусгүйдэжэ, ехэ ядархадань, автобус үгтэнэн байна. Мүн лэ энэ хургуулида нэгэ компьютер бэлэглэгдээ. "Технопарк" АО-гой директор И. В. Михалёв хургуулинуудай заһабарилгада шэрэ абажа үгөө. Гадна энэ бүлгэм "Багша-96" гэлэн республиканска конкурсно 8-дахи дунда хургуулин багшанарай спонсор байгаа. Аралай Хуралай депутатадта кандидаттаар дэбжүүлэгдэнэн И. В. Михалёв Нигүүлэхы сэдхэлэй жасын тэдхэлгэ дэмжэлгын советэй түрүүлэгшээр хунгагдаба.

Саашадаа улам бэхижэхэ жасын баяр ёһололдо үхибүүдэй хайхан найр наадан үнгэргэгдөө.

Е. ЦЫБЕНОВА.

УРЬАЛАМЖЫН ЛИНИ НЭЭГДЭБЭ

Буряад Республикын Правительствын захиралтаар Буряад ороной социально-экономическа хүгжэлтын программануудта мүнгэ һомолхо зорилготойгоор "Байкал финанс" гэжэ регионууд хоорондын мүнгэн хангай-промышленна компани" гэдэг акционернэ бүлгэм байгуулагдаба. Мүнөө тэрэ мүнгэн хангай байгууламжануудтай, банкнуудтай бусад инвесторнуудтэй хөөрэддөөнүүдые хэхэ, договорнуудые ба хэлсээнүүдые баталха талаар Буряад Республикын Правительствын этигэмжэтэ компани болоно.

**Буряад Республикын Президентын ба
Правительствын хэблэлэй албан.**

ЗАВОДТО ХУБИЛАЛТАНУУД БОЛОНО

Энэ орёо сагта локомотив-вагон заһабарилгын заводой хүтэлбэрилгэ хайжаруулхын, гарзаяа багадхахын тула ажалаараа дүтэрхы цехүүдые нэгэдхэжэ, хүтэлбэрилэгшэдыень зарим тэды үсөөлбэ.

Тэрэшэлэн заводой хүтэлбэрийн байгуулалта баһа хубилгагдаа: үйлэдбэрийн талаар заводой директорэй орлогшын, үйлэдбэрийн-диспетчерскэ таһагай начальнигай, мүн локомотив заһабарилгын, вагон заһабарилгын цехүүдэй болон шудхалгын-механическа үйлэдбэрийн цехүүдэй начальнигуудай тушаал үгы хэгдэбэ.

Шэнээр эмхидхэгдэнэн цехүүдтэ шэлэн абтана. Иигэжэ хүдэлмэришэдые үсөөлхэнэй ашаар завод бүхэли харын туршада дүүрэн хүсөөрөө хүдэлхэ аргатай болохонь гэшэ. Захилшадай болон захилнуудай үсөөрхэн ушарһаа һүүлэй үедэ тус завод дүүрэн һара хүдэлхээ болижо, хүдэлмэришэдөө хахад һараар амаруулдаг болоһон байха юм.

Хүдэлмэригүй үлэхэн хүнүүдые аргын олдоо һаа, завод ондоо ажадаа оруулха ёһотой, гэбэшье олохон хүдэлмэришэдэй "газаа хаягдахань" лабтай.

Т. НИМБУЕВ.

АРАД ЗОНДО БУСААДАГ БОЛОЁЛ

1953 ОНОЙ зун. Би тэрэ жэл Москвагай литературна институт дүүргээд ерэнэн байгаа. Нэгэтэ минии нүхэр Буряадай түрүүшын композитор Дандар Аюшеев хамтадаа аялга дуу найруулхые дурадхаба. Теэд би нэгэшые дуунай үгэ бэшээгүй ябаһан тула түдэгэсэбэшые, ирагуу байхан аялгада абтан, ноото бүхэнтэйнь носолдожо оробоб.

Тиигэжэ бидэ хоёр "Коммунистическэ парти тухай дуу" зохёогоо бэлэйбди, тэрэмнай Буряадай хоорой дуунуудай алтан жасада ороһон юм. Тэрэниемнай гушаад жэл соо ехэ бага хоорнууд яһалал ханхинуулан байха. Харин мүнөөшые

энээхэн дуумнай зэдэлхэ аад лэ, тэрэнэй үгэнүүдынх хуушараа, теэд тиимэ ушар болодог ха юм даа.

Зүгөөр би иимэ ушартай эбсэхэ аргамнигүй, тэрэ хуушан дуугаа шэнэлэн найруулжа туршабаб, энэмни хүшэр хүндэшые, һонирхолтойшые хэрэг байба. Тэрэмни, юрэдөө, яһалал зохисотой бүтээл болоо хэбэртэй. Энэ ёһоор зарим дуунуудай хуушарһан үгэнүүдые хубилгажа, мүнөөнэй үе сагтай тааралдуулан, арад зондо бусаадаг болоёл. Танай анхаралда шэнэ дуун ноототоёо үгтэнэ

Байгаа юртэмсын бүмбэ болоһон
Байгал далаймнай, аршаан сүршөөрэй.
Булган дайдада буусаа олоһон
Буряад-Монголым, Бурхан, үршөөгшй!
Дабталга:
Жабхалантай,
Жаргалантай

Жагсаал хүсэлнай залан урагшаа,
Хүсэтэ баатарнууд,
Хурданхан хүлэгүүд,
Хүхэ мүнхэ тэнгэрийн ашаар!
Эхэ нютагай эргын байгаали
Эгээл нангинаар эндэ тахигдаа.
Энхэ байдалынх холы заяаһан
Эрдэм бэлигэй элшээр

һалбараа.
Дабталга.
Түрэл арадай түүхэ гайхамшаг—
Түрэ засагайнх тугууд мандана,
Түби бүхэнэй түмэн айлашадь Торгон хадагаар золгон утгана...
Дабталга.

"Толидо" гараһан гол статьягай мүрөөр

ЕХЭ ЗИНДААТАН ОЛОН НЭН

Хүндэтэ редакци!
1996 оной февральин 17-ной номерто танай корреспондент Б.Орбодоевагай "Согтын эжын солёон дуунууд" гэжэ статья ехэ һонирхон уншабаб.

Харганаагай волостиин Худанай дасан тушаа, мүн Бада нютагай ехэ зиндаатай ламанар тухай дурдалгануудта нэмэри болгон хэлэхэ һанамжанууд байна.

Манай Бада нютаг анхан саһаа хойшо эрдэм бэлигтэй хүнүүдээр суурхадаг юм. Худанай дасан 1883 онһоо 1886 он хүрэтэр шэнээр баригдаһан үүхэтэй. Манай нютагай Балдан-Еши Цэрэнэй (адаршаһан нэрэнь— һабханиин ламхай) 1896 онһоо 1908 он болотор дасанай шэрээтын тушаалда һууһан юм. Түрэлхидын Бада нютагтаа мүнөө ажаһуудаг.

Тэрэ үедэ дасанай дэргэдэ Отошын, Аюушын, Хурдын сүмэнүүд байгаа. Отошо бурханай сүмэдэ Отошын ба Сухаваадин хурал хурагдадаг, Аюушын сүмэдэ Гунриг ба Доглид, Хурдын сүмэдэ Мааниин Цанид хурагдадаг гуримтай нэн. Ехэ дасанда үдэр бари нама сахиуосанда тахил үргэһэнэй Жаһаа хуралтай байһан байна.

Үхэр һарын 27-һоо Сагаан һарын 15 хүрэтэр ехэ хуралтай, зунай һүүл һарын 8-һаа 15 хүрэтэр, гахай һарын 25-да, луу һарын 15 хүрэтэр хамта 37 үдэрэй туршада хуралнууд үнгэргэгдэдэг нэн.

Дасанай бүридэлдэ 14 лама, тэрээнһээ гадуур 14 лама санваартан гэжэ тогтоогдоһон байгаа. Ехэ хуралай үедэ уншалга бүтээдэг лама хуберагуудай тоо 350 хүрэдэг байгаа. Цанидма хурадаг шабинарай тоо 200-һаа 250 хүрэтэр болодог байһан түүхэтэй.

Мүнөө Бада нютагһаа Худанай дасанай ламанар тушаа дурдабал иимэ: нэн түрүүн дээрэ хэлэгдэһэн Балдан-Еши Цэрэнэй (һабханиин ламхай) 12 жэлэй туршада дасанай шэрээтын тушаалда һууһан юм. Малхын Зодбын Шойнжуур—дооромбо, Цэмпилэй-дооромбо, Шоохоной багша, тэрээнэй гүжэ—Шоохон Содбо.

Дасанда Бадаһаа олон ламанар байһан байна. Тэдэнэй дундаһаа Мангадон Доржо, Шадрара Жамба мүнөө болотороо дасанай ламхай зандаа. Сэбэгэй Содном-габжа Шоймпол-габжа хоёр Бадын Хүсөөтэ гэжэ газарта 1915 ондо хургуули байгуулан алдартай.

хургуули тушаа тобшохоноор. Тон түрүүшын багша Дондоб Дугарай (Хабтаанай) Худанай Мүнгэтэ нютагай. Мүнөө хургуули Бада нютагай түрүүшын багша Рыгды Ринчиногой нэрэмжэтэ болонхой, 1995 оной намар 80 жэлэй ой тэмдэглээ.

Хүсөөтын, мүнөө үедэ Шэлын хургуулида һураһан шабинарай дунда Социалис Ажалай Герой Цокто Номтоев, "Сахалинуголь" трестын ахамад инженер Ц. Гармаев, түүхын эрдэмтэй кандидат Э. Рыгдылон, КУТВ-ын багша Б. Сэбэгэй, буряадай мэдээжэ уран зохёолшод Б. М. Мунгонов, Ц.Ж. А. Жимбиев, соёлой ажалшан Ц. Д. Батуев, эрдэмтэй доктор, профессор Д. С. Дугаров гээд олон.

Нютагай түрүүшын багшанарай тоодо Р. Ринчино (үбгэн багша), Ш.Д. Раднаев, М. Юндунов, Х. Гармаев гэгшэд ороно.

Бадынгаа ламанар санаартан, эрдэм бэлигтэн тухай өөрынгөө мэдэхэ зүйлнүүдые бэшэбэб. Заһажа, нэмэжэ бэшэхыень нютагай үндэр наһатандаа ханданаб.

Владимир ЦЫМПИЛОВ.
Бадын Зүхэльтэ һуурин.

Хада майлын хаягаар
Хабарай сэсэгүүд ургаашо.
Номин күхэ тэнгэридэ
Номин басаган дурлаашо.
Хоёртойхон наһандань
Хонхо сэсэг һайхан лэ.
Аглаг сэнхир огторгой
Алтан наранай майхан лэ.
Хүнхэр гэжэ нютагтаа,
Хүхэ номин Онондоо
Сэсэг мэтэ һалбаржа,
Сэнгэхэдэжэ ябыш даа.

Д. БАЛЬЖИНИМАЕВАЙ шүлэг.
М. ШАНТАКОВОЙ фотоэтюд.

«Хүхэ мүнхэ тэнгэрийн ашаар»
Үг. Ц. ЖИМБИЕВЭЙ Хүгж. Д. АЮШЕЕВЭЙ

һулдэ дуннай нялгар

Бай-гаа юр-тэм-сын

Бум-бэ бо-ло-һон Бай-гаа дэ-ляим-най, лр-яан сүршөө-рэн.

Бай-ган дэ-дэ-дэ бум-сая-ло-һон Бу-ряад-Мон-го-лым,

Бур-хан үр-шөө-гыш! Жэ-хэ-ля-тан, жар-гэ-ля-тан

Мяг-саяа хү-сэл-най эл-лян и-раг-шай. Хү-сэ-тэ баатар-мичд

Хурданхан хүлэгүүд хүхэ мүнхэ тэнгэрийн я-шаар!

А. ЖАМБАЛОН

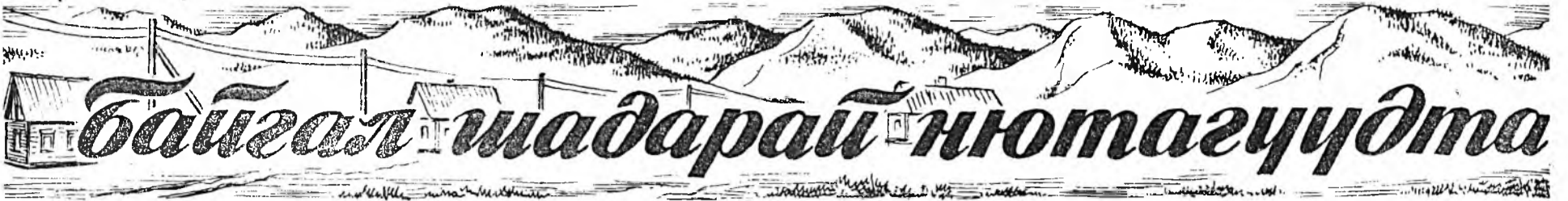
ДЭЭРЭЛХЭХЭ ДЭМЫ

(Басни) Аргыень һалгаһан юм гэхэ...

Ахалха томо арьяатан
Абарга эрхэдээ найраад,
Ардагар жаахан амитадта
Аашаяа харуулан дайраад,
Ганса гансаарнь гартаа
абан,
Гани галзуу болобо ха.

Анханда эрхэ абаһан
Амитад "хүрөө!" гэлсэбэ ха.
Ардагар жаахан амитад
Ахалха томо арьяатанда
Арбан гээһэнь аһалдаад,

Дээрэлхэн хүнэй
гэмынь
Дээрэндэл таһарха,
ДЭМЫЛ.

Улаан-Үдэ хотын 15-дахи гүйсэд бэшэ дунда хургуули дүүргэнэн хүбүүд, басагад эдэ үдэрнүүдгэ түрэл хургуулитаяа хахасаба.

Баяр ёһололой үедэ хургуулиин директор Л. П. Садоева, багшанар, түрэлхид эдир үетэндэ үреэлэй найхан үгэнүүдые хэлээ, саашадаа һуралсалаа амжалтатайгаар үргэлжлүүлхыень хүсөө.

Эрдэмэй дээжэлээ хүртөөһөн түрэл хургуулитаяа хахасажэ байһан эдиршүүл баярай халуун үгэгэйгөөр ханын час болзгээ, өөһэдынгөө зохёон шүлэгүүдые уншаа, дуулаа, хатар наада дэлгээгээ.

Энэ жэл 1-дэхи класс дүүргэнэн багашуул (багшань В. А. Сизых) аха нүхэдөө

БАЯРТАЙ, ҺУРГУУЛИМНАЙ!

амаршалаад, дурасхаалай бэлзгүүдые баруулба.

Тус хургуулиин шабинар спортын мүрысөөнүүдтэ эдэбхитэйгээр хабаадаг. Жэшээнь, энэ жэл "Буряад үнэн" газетын табидахыа үнгэргэгдэһэн заншалта эстафетэдэ хургуулиин эдир хүбүүд хоёрдохи нуури эзэлжэ, шангуудаар болон Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаа һэн.

Һайнга даа, эрдэм ном зааһан багшанарнай! Түрэл хургуулиимнай, баяртай!

Г. САМБЯЛОВАЙ фототекст. ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: хургуулиин директор Л. П. Садоева амаршалгын үгэ хэлэнэ; хахасалгын үе баяртай, гунигтайшые...

Агын һонин

АРАЛЖАА НАЙМААНАЙ ЯАРМАГ

Һаяхан Дулдарга хууринда хабарай ехэ яармаг үнгэргэгдэжэ, хүн зон олоороо хабаадаба, эд бараан элбэгээр табигдаба. Энээн тухай үли урда зар тунхаг ойро холуур тараагдаа, аралжаа наймаа хэгшэдые энэ үдэр налог татабариһаа сүлөөлэгдөө, хүнгэлэлтэ үгтөө.

Районхой бүхы найман колхоз, совхоз хабаадалсаа, тиихэдэ түбэй предпрятинууд, эмхи зургаанууд, наймаанууд, хургуули һударнууд хуби хубидаа эд бараагаа, эдээ хоолоо дэлгээгээ.

Үзөөн хууринайхид хони, үхэрнүүдые, гахайн поршоонхонуудые наймаанда табиба. Поршоонхонуудыень, малай хоолыень зон буяалдаха тоонхой абаад ошоно.

Мүн Шандали, табганайхидай табиган эд хэрэгсэлнүүдэй наймаан гүйсэтэй ха гэжэ харагдана бэлэй. Балжанынхид һайн шанартай нарһан модоор орон, үхибүүдэй үлгы, эдэб янзын хайрсаг, мебелиин зүйлнүүдые уран гоёор дархалаад, эндэ асарһан байба.

Тиихэдэ хубийн ажалтан энэ ехэ наймаа агдаха гэжэ яаха һэм. Ханза, үхэг, һандали гэхэ мэтэ дарханай зүйлнүүд, уршуулай оёһон дэгэл, гутал, малгай, мяха шүлэн, саахар, талхан болон бусад эд зөөри шадахысаа асараа ха юм.

Нэгэ һарабша дорой байһан Валерий Цыбенев гэжэ залуу хүбүүнтэй золгободди. Тэрэ 850 мянган түхэригэй сэнтэй өөрын урлажа дархалһан эдээнэй таһагай эд хэрэгсэлнүүдые дурадхажа байба.

Хараха янзада, тэдэнь ехэ гоё, бүхөөр бүтээгээтэй, мүнөөнэй түхэл янзань урдын угалза гоёолтонуудаар шэмэглээтэй, хаанашье таби - наймаан боложо ядахагүй ха гэжэ тухайлахаар.

Районхой түбэй томо предпрятинууд, жэшээлбэл, элшэ хүсэнэй зургаан, Үрээгэй нүүрһэнэй уурхайн нэгэдэл, ойн ажаһы, Огшоогой районһоо ерэнэн барилгын ажалтад эдэб янзын модо, тэрээгээр хэгдэһэн сонхын рама, үүдэ үрхэнүүдые, шалын хабтагайнуудые, хабсаргадамал гэрнүүдые мүн хадаһа, хушалтын шифер гэгэ мэтые угаа элбэгээр наймаалаа.

Иигэжэ саг сагта яармаг наймаа эмхидхэжэ байхадань, хүн зон энээндэ шуналтайгаар хабаадаха, эд бараагаа аңдадаха, эдээ хоолоо наймаалха эрмэлзэлтэй болохонь дамжаггүй.

Ц. ГОНГОРОВ.

ЭГЭЭЛ ЭДЭБХИТЭЙ ЭДИР БЭШЭГШЭД

"Хүүгэдэй хэблэл-96" гэхэн конкурс республика доторнай 3-дахи жэлээ үнгэргэгдэжэ байна. Жэл бүри олон үхибүүд хабаадалсахадаа, оролдосотойгоор бэшэнэ, һонирхолтой материалнуудые эльгээнэ гэжэ тэмдэглэхээр.

Мүнөө жэл Мухар-Шэбэрэй, Яруунын, Хэжэнгын аймагуудай, Улаан-Үдэ хотын һурагшад зохёолнуудаа эдэбхитэйгээр эльгээбэ.

Жюрин гэшүүд "Буряадай залуушуул" газетын редактор Л. Б. Доржиева түрүүтэй зүбшэн хэлсэжэ, конкурсын дүнгүүдые согсолбо. Мухар-Шэбэрэй аймагай Хушуун-Үзүүрэй дунда хургуулиин 7-дохи классай һурагша Марина Дашинимаева "Хэншье, юунышье мартагдаагүй" гэхэн очеркын түлөө "Океан" гэхэн бүхэроссин үхибүүдэй түб ошохо пүтэвкөөр шагнагдаа.

Гадна Улаан-Үдэ хотын 65-дахи дунда хургуулиин 9-дэхи классай һурагша Зина Банзаракцаевагай "Концертдэ" гэхэн репортаж, Яруунын аймагай Иисэнгын дунда хургуулиин 8-дахи классай һурагша Согто Бадмаевай зохёон "Миний хүсэл эрмэлзэл" гэхэн шүлэг, хотын эдиршүүлэй уран бэлигэй байшангай эдир корреспондент Света Тимофеевагай "Эбтэй зетэй гэр бүл" гэхэн материал һайн сэгнэлтэдэ хүртэжэ, авторнуудынь "Океан" ошохо пүтэвкөөр урмашуулагдаба.

"Поэт Гунгаа Чимитов - Буряадай омогорхол" гэхэн Мухар-Шэбэрэй аймагай Хошуун-Үзүүрэй дунда хургуулиин Шираб Эрдыеевой статья, Улаан-Үдэнь 1-дэхи лицей-интернадай Саяна Самбуевагай уянгата шүлэгүүд, Улаан-Үдэ хотын 47-дохи дунда хургуулиин 8-дахи классай һурагша Света Татаровагай регионууд хоорондын эрдэм һуралсалай түб тухай материал, Яруунын аймагай Иисэнгын дунда хургуулиин Дарима Цырендоржиевагай үнгэтэ һайханаар шэмэглэһэн багашуудда зорюулагдаһан ном, Яруунын аймагай Иисэнгын дунда хургуулиин 7-дохи классай һурагша Света Нимаевагай "Түрэл хургуули" гэхэн материалнууд урмашуулгын шанда хүртөө.

Хэжэнгын 1-дэхи дунда хургуулиин литературна кружогой гэшүүдэй зохёолнууд мүн лэ һайн гэжэ тэмдэглэгдээ.

Эрдэм һуралсалай министрство, Социальна хамгаалгын министрство, Залуушуулай хэрэгүүдэй талаар гүрэнэй комитет, "Буряадай залуушуул" газетын редакци, Буряад Республикын Арадай Хуралай Социальна политикын талаар комитет энэ конкурсын спонсорнууд болобо.

Л. ДОРЖИЕВА.

ЗОНДОО ХҮНДЭТЭЙ

гэхэшэлэн харшалалга, хаалгын эхин үзэгдэжэ байһан ааб даа. Оршон байдалаа ойлгожо, хольн хараатайгаар бодомжолжо шададаг хадаа жолоошонхой курс дүүргээд, нютагайнгаа колхозой абаһан түрүүшын полуторкада хүдэлһэн юм.

Тэрэ үедэ оньһото техникын орбё ноусануудые мэдэхэ, арга дүрөөр баян хүн олодошогүй, мүнөөнэй космонавташые дутуугүй һанагдаха, хоморойл мэргэжэлтэ байгаал даа. Тээд хэды залуудаашье Ширип ахаймнай хүүрхэжэ ябаха хүн бэшэ, ехэл харюусалгатайгаар, хатуугаар хүдэлһэн, ехэ юумэ хэлэн гэшэ.

1941 ондо ехэ дайнай эхилэхэдэ, түрүүшын үдэрһөө шахуу сэрэгтэ мордожо, бэлэн мэргэжэлтэ байһан тула гансатал гал дүлэн соо ороһон, һомо жэмэ зөөлсэһэн байха. Үгы юумые бии болгожо, хаана хоргодоһонһоо, хайшан гэжэ бууданаһаа, дайсаные яажэ мэхэлһэнэ, ямар баатаршалга гарганаһаа хэлэжэ, хөөрөжэ байдаггүй, ямаршые даабари шууд дүүргэдэг, журам һайнтай, дуу шуугүйхэн жолоошон сэрэгэй ноёной "олзо" болоо һааб даа. Сэрэгэй томо ноёной хубийн жолоошон болоходоо, бээдэнь жэншээлшэгүй амаршые боложо болоо. Тиибэшье фронтдол хадаа үхэлэй аюуллааа холодоһоо бэшэ ааб даа.

Нэгэдэхи Украинска фронтын эдэб бүридэлнүүдтэ ябалсажа, Москва хотые хамгаалсахаһаа эхилээд, Берлиние абалсаһан габьяатай. Энэниень ордон болон дайлахы олон медальнуудынь гэршэлнэ.

Түрэл нютагаа бусаһангай удаа һанаһангаа амаралтада

гаратараа колхоздоо "гэдэргээ харангуй" ажаллаа, хүнэй гуйхадга "үгы" гэжэ шададаггүй Ширип Норбоевич нүхэдтөөшые нилээд туһаһан байха.

Һэргээн шэнэдхэлгын, хубилалтын хүдөөгэй зонхой байдалда ямар нүлөө үзүүлһыень булта харһанади. Гэбшые хүнэй һанаһанаа дада ноусагүйгөөр хэлэхэ аргатай болоһонийнь, дасан дутангуудай һэргээгдэжэ эхилһонийнь һайн гэшэ ааб даа.

Мүнөө хүдөөгэй үбгэд, хүгшэдһөө байха, шадал дундаа ябаһан залуушые зондо мүнэн тиймэ элбэгээр олоногүй. Хольн замда зорихо гэбэл, хоёр тээшэнэ абаха автобусой биледтэшые манай пенси хүрэхэгүй жэншээтэй боложо байна. Бэшүүрэймнай райондо дасан дутан дүтэ наашадаа үгы һэн гүд даа.

Энэ ушарта ваан, лунгүүдтэ, сахил санаарта гүйсэд хүртэһэн, эрдэмтэй лама Ширип Норбоевич манда хэнээршые һэлгэшэгүй шухала хүн болоод байна. Хэды үндэр һаһатай болоһоншые һаа, сан сэржэмьмнай үргэжэ, уншалга заһальемнай бүтээжэ, маанадаа харалсажа байна гэшэ.

Ширип Норбоевич һанаһангаа хани нүхэр Цыбигма Цыремпиловнатайгаа 4 үхибүүдэ "гарын ганзагада, хүлын дүрөөдэ хүргөөд", олон аша гушанараа тойруулжа, Бэшүүрэйнгэ түб хууриндэ ажабуудга. Энэ эбтэй зетэй бүлэдэ элүүр энхые, хубийн жаргал хүсэнэди.

Түрэл гаралайнь, айа аймагайнь зүгһөө

Цыпилама НОМИНОВА бэшэбэ.

Июнийн 1 - Үхибүүдье хамгаалгын Уласхоорондын үдэр

Баахан бидэ
 үхибүүдэй
 Баясан сэнгэн
 наагаһан
 Сэсэрлигнай
 ходоогоо
 Сэдьхэлдэмнай
 үлэхэл.
 Долоо наһаяа хүсэжэ,
 Долонгирхон
 болообди.
 "А" үзэгтэ нуража,
 Аргагүй ехээр
 баярлаабди.
 Набша сэсэгээр
 халбарһан
 Намарай түрүүшын
 үдэр
 хургуули руугаа
 хүхюүтэй
 нубарилдан
 ошохобди.

КОНЦЕРТ-МАРАФОН

Һүүлэй мэдээгээр, Северобайкальск хотодо 29 мянган хүн ажаһууна. Эдэнэй олонхинь залуушуул юм. Тиймэһээ Северобайкальск хотодо балшар заахан үхибүүд олон. Эдэнэй дунда үбшэн, үлбэр, эхэ, эсэгээ алдаһан үншэн, тулюур үхибүүдше бии. Эдэнэртэ туһалха али бүхы боломжоноуды Северобайкальск хотын захиргаанай социальна хамгаалгын, эрдэм нуралсалай таһагуудай хүдэлмэрилэгшэд, эдэбхитэд, дунда хургуулинуудай коллективүүд бэдэрнэ, олоно.

Һаяшаг хотын "Локомотив" гэжэ Соёлой ордон соо зон олоор сугларба. Эдэнэй дунда промышленна предпрятинуудай, түмэр замай таһагай, худалдаа наймаанай эмхи зургаануудай түлөөлэгшэд байгаа. Эндэ сугларашад "Үхибүүдтэ туһалай" гэһэн концерт-марафондо тон эдэбхитэйгээр

хабаадалсажа, арадай театрай артистнарай, үхибүүдэй табиһан концерт хужарлан хаража баярлаба. Үхибүүдтэ сэдхэлэй дулаан үгэнүүдые хэлэжэ, һая эмхидхэгдэһэн хүүгэдэй жасада шадаха зэргээрээ мүнгэн зөөри һомолбо.

Жэшээнэ, "Нижнеангарсктранстрой" гэжэ акционернэ нэгэдэл - хоёр миллионтүхэриг, "ВИСТ" гэжэ худалдаа наймаанай эмхи зургаан 1 миллион 200 түхэриг, Северобайкальск хотын захиргаан 5 миллион түхэриг хүүгэдэй жасада һомолбо. Анха түрүүшынхией үнгэргэгдэһэн энэ концерт-марафондо хабаадагшад Северобайкальск хотын хүүгэдэй жасада 33 миллион түхэриг оруулба. Энэ мүнгөөр үбшэн, үлбэр үхибүүдые эмшэлхэ, үншэн үхибүүдтэ хубсаһа хунар, эдэ хоолой зүйл, ном, тетрадь худалдан абтаха юм.

К. ЭРХИТУЕВ.

Сагай уларил

ЗААХАНШЬЕ ҺАА,
 ДУҢАЛ...

Май һарын туршада хуурай, хагсуу үдэрнүүд боложо, хаа хаанагүй газарай хурьһэн шийг нойтоор дутагдажа эхилээ. Тийхэ муртөө шангаар халхилхадаа, гандажа байһан газарай, таряалангай хурьһэ үрбхинүүлэн огторгойн уудам руу шэдэн.

Уржадэртөө республикын зарим нютагуудта зааханааршые һаа, бороо орожо, газарай хурьһэндэ ами оруулба. Тийн Бэшгүрэй, Хяагтын, Захааминай, Зэдын, Сэлэнгын, Түнхэнэй, Мухар-Шэбэрэй аймагуудаар бороотой үүлэн ерэжэ, һүниндөө бороо ороо. Тийхэдээ эдэ аймагуудта 4-5 миллиметрэй бороо ороһон байха юм. Республикын хойто аймагууд соһоо гансахан Муйскын районой Таксимодо нэгэл миллиметрэй нойтон саһан оробо. Энээнһээ гадна майн 30-най үдэшэлэн, үсэгэлдэр үлгөөгүүр республикын бусад аймагуудта үнинэй хүлээгдэһэн бороо ороһон байна. Жэшээнэ, Ивалгын, Загарайн, Кабанскын аймагуудта, Улаан-Үдэ шадар сүүдхын туршада 1-3 миллиметр шахуу бороо ороһон, аадарлаһан байха юм. Секундын 25-28 метр хүсэтэйгөөр халхилжа, бороо оруулбагүй.

Июнийн 2-ой үдэр хура бороогүй, секундын 5-10 метр хүсэтэйгөөр баруун-хойто зүгһөө халхилха юм. Һүниндөө 0-5 градус дулаан, набтар газартай зарим нютагуудта 2 градус хүйтэн болохо, хюруу унахаар хүлээгдэнэ. Үдэртөө 17-22, хойто аймагуудта 10-15 градус дулаан болохо. Июнийн 3-4-нэй үдэрнүүдтэ дахинаа дулаан үдэрнүүд тогтохоор багсаагдана.

Ц. ЖАЛСАНОВА,
 Улаан-Үдын гидрометео-серваториин таһагыг даагша.

<p>ОТБ ПОНЕДЕЛЬНИК, 3 с 6.30 до 21.00 Профилактика. ВТОРНИК, 4 3 канал</p> <p>6.30 Разминка. 7.00 ОТБ представляет "Теледом". 8.00 ОТБ представляет "16 ИЮНЯ". 8.15 Страны и континенты. 8.40 Телефон спасения 911. 9.30 "Сила и красота". 10.00 Х/ф детям "Том и Гек". 11.35 Д/ф "Пресвятая Троица". 16.00 Эрмитаж. Античный мир. 16.30 М/ф "Воздушное путешествие". "Незнайка в Зеленом городе". 17.05 Х/ф "Двойник". 18.20 Секреты природы. 18.45 На Байкале. 19.00 "Лица знакомые и незнакомые". 19.30 "Клип-презент". 19.05 "16 ИЮНЯ". 20.00 "20.00". 20.25 "Наедине со всеми". Канал "Россия". 6.30 "Наедине со всеми". 7.00 ОТБ представляет "Теледом". 8.00 ОТБ представляет "16 ИЮНЯ".</p>	<p>8.00 ОТБ представляет "16 ИЮНЯ". СРЕДА, 5 3 канал</p> <p>6.30 Разминка. 7.00 ОТБ представляет "Теледом". 8.00 ОТБ представляет "16 ИЮНЯ". 8.15 Лицо с обложки А. Апина. 8.30 Секреты природы. 8.50 "Лица знакомые и незнакомые", повтор от 4 июня. 9.20 Телефон спасения 911. 10.10 Х/ф "Леди и разбойник". 11.45 Музыка в полдень. 16.00 Эрмитаж. 16.30 Л-клуб. 17.15 Х/ф "Только не уходи". 18.40 На Байкале. 19.00 "У камина". 19.30 "Клип-презент". 19.50 "16 ИЮНЯ". 20.00 ОТБ представляет "20.00". 20.30 Сказка на ночь. 20.50 Музыка на канале. Канал "Россия". 6.30 "Наедине со всеми". 7.00 ОТБ представляет "Теледом". 8.00 ОТБ представляет "16 ИЮНЯ".</p>	<p>6.30 Разминка. 7.00 ОТБ представляет "Теледом". 8.00 ОТБ представляет "16 ИЮНЯ". 8.15 Судьбы скрещенные. 8.45 "У камина", повтор от 5 июня. 9.30 Россия в лицах. 10.00 Х/ф "Альпийская баллада". 11.35 Музыка в полдень. 16.00 Эрмитаж. Италия. Раннее Возрождение. 16.30 Х/ф "Клюква в сахаре". 17.50 Д/ф "Из глубины веков". 18.05 На Байкале. 19.00 "Прошлое в настоящем". 19.30 "Клип-презент". 19.50 ОТБ представляет "16 ИЮНЯ". 20.00 ОТБ представляет "20.00". 20.30 Сказка на ночь. 20.50 Музыка на канале. Канал "Россия". 6.30 "Наедине со всеми". 7.00 ОТБ представляет "Теледом". 8.00 ОТБ представляет "16 ИЮНЯ".</p>	<p>6.35 Секреты природы. 9.00 "Прошлое в настоящем". 9.30 Х/ф "Помни имя свое". 11.15 М/ф "Лиса-строитель", "Белая цапля". 11.45 Музыка в полдень. 16.00 Эрмитаж. Италия. Высокое Возрождение. 16.30 Телеигра "Проще простого". 17.00 Х/ф "Какаду" В. Носик. 18.10 Д/ф "Анна Ахматова". 18.40 М/ф "Барон Мюнхгаузен". 19.00 "Старый парк". 19.30 "Клип-презент". 19.50 "16 ИЮНЯ". 20.00 ОТБ представляет "20.00". 20.25 "Наедине со всеми". Канал "Россия". 6.30 "Наедине со всеми". 7.00 ОТБ представляет "Теледом". 8.00 ОТБ представляет "16 ИЮНЯ".</p>	<p>15.50 М/ф "Большой Ух". 16.00 Эрмитаж. Нидерландская живопись. 15-16 век. 16.30 "Серебрянный ключик". 17.00 "Клип-презент" (до 18 час.) 20.00 Телеигра "L-клуб". 20.50 Х/ф "Бумбараш". 23.00 Тележурнал "Нос". 23.30 Дженгельмен-шоу.</p> <p>ВОСКРЕСЕНЬЕ, 9</p> <p>9.00 М/ф "Робин Гуд". 10.30 Секреты природы. 10.45 Праздник Православной церкви. За други своя. 11.30 Х/ф "Дорога в Рай". 13.20 М/ф "Приключение Мюнхгаузена". 14.00 "Я сам учу английский" (для детей 5-7 лет), 4 урок. 14.15 М/ф "Человек-линейка". 16.00 Телеигра "Своя игра". 16.30 Секреты природы. 17.05 Времена года. 17.45 На Байкале (до 18.00). 20.00 М/ф "Возвращение", "Винтик и Шлунтик—веселые мастера". 20.40 Х/ф "Благочестивая Марта". 22.55 Сам себо режиссер. 23.25 Снехопанорама.</p>
--	---	--	--	---

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

<p>Редактор А. Л. АНГАРХАЕВ. РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: РИНИНОВ С. Д. (редакторай орлогшо), ЖИГЖИТОВ Б.-М.Ж. (харюусалгата секретарь), ГАРМАЕВ Р. Б. (Буряад Республикын Президентгын ба Правительствын аппарат), СУНДАРОН Д. Д. (Буряад Республикын Арадай Хурал), таһагуудые даягшад: ДАШЕЕВА Г. Х., ДОНДОГОЙ Ц. Ц., ОЧИРОВ С. Д., САМБЯЛОВА Т. В., ПИНТАЕВ В. И. (хэблэлэй директор).</p>	<p>Манай адрес: 670000, Улаан-Үдэ, Калагдаршвиллин үйлэс. 23, "Буряад үнэн" газетын редакци.</p>	<p>Газетэ хэблэлэй 2 хуудан хэмжээтэй. Индекс 50901. Хэһэг 4170. Хэблэлдэ тушаагдаһан саг 17.00.</p>	<p>"Республиканска типографи" гэһэн АО-до газетэ хэблэгдэ. Директорэйнь телефон: 2-40-45. Б-0079-дэхи номертойгоор бүридхэлдэ абтанхай. Заказ № 7775.</p>
---	--	---	--

Редакциин телефонууд: редакторай - 2-50-96, приёмный - 2-54-54, редакторай орлогшын - 2-68-08, харюусалгата секретариин - 2-50-52, секретариандай - 2-62-62, таһагууд: нийтн-политическэ - 2-55-97 (даагшань), 2-61-35, 2-56-23, социальна-экономическэ - 2-64-36 (даагшань), 2-63-86, 2-61-35, 2-67-81, соёлой, эрдэмэй болон хургуулинуудай - 2-60-21 (даагшань), 2-57-63, олонитын хүдэлмэринин ба мэдээсэлэй - 2-54-93 (даагшань), 2-34-05, 2-69-58; оршуулгын - 2-67-81; корректорнүүдэй - 2-33-61, компьютерна түбэй - 2-66-76. Манай корреспондентнүүд: Агинскда - 3-42-19; Закаменскда - 30-61.
 "Бурятия" хэблэлэй телефонууд: директор - 2-49-94, бухгалтерин - 2-23-67, вахта - 2-35-95.